

ÖĞRETMEN ADAYLARININ KİŞİLERARASI İLİŞKİLERİ ve BAĞLANMA STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Yrd. Doç. Dr. Bahtiyar ERASLAN ÇAPAN*

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının sahip oldukları bağlanma stillerinin kişilerarası ilişkilerini yordayıp yordamadığını ortaya koymaktır. Araştırmaya, 2007-2008 Öğretim Yılı Bahar Döneminde Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 230 öğrenci katılmıştır. Veriler, bağlanma stilleri için Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilmiş, Sümer ve Güngör (1999) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış İlişki Ölçekleri Anketi, kişilerarası ilişkiler için Şahin, Durak ve Yasak (1994) tarafından geliştirilmiş Kişilerarası İlişkiler Ölçeğiyle toplanmıştır. Araştırma bulguları için regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, güvenli bağlanma stiline besleyici ilişki tarzını, kayıtsız bağlanma stiline ise ketleyici ilişki tarzını açıkladığı görülmüştür. Bu çalışmada araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgular, daha önce yapılan çalışmalar ve kuram dikkate alınarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Kişilerarası ilişkiler, bağlanma, bağlanma stilleri, öğretmen adayları*

THE RELATION BETWEEN THE INTERPERSONAL RELATIONSHIPS AND ATTACHMENT STYLES OF TEACHER TRAINEES

ABSTRACT

The aim of this research is to investigate whether the teacher trainees' attachment styles predict interpersonal relationships. Two hundred thirty students attending the Faculty of Education, Anadolu University during the Spring Semester of 2007-2008 participated this study. The data on the attachment styles were collected by "The Relationship Scale" developed by Griffin and Bartholomew (1994) and adapted to Turkish by Sümer and Güngör (1999). The data on the interpersonal relationships were collected by means of "Interpersonal Relationship Scale" developed by Şahin, Durak and Yasak (1994). The regression analysis. was applied to the data. According to the results, it can be stated that secure attachment style predicted nourishing interpersonal relationships, and dismissing attachment style predicted poisoning interpersonal relationships. The findings achieved in view of the study aim were discussed according to the previous studies and theory.

Keywords: *Interpersonal relationships, attachment, attachment styles, teacher trainees.*

* Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, e-mail:beraslan@anadolu.edu.tr.

1. GİRİŞ

Çocukların sağlıklı bireyler olarak yetişmesinde yaşamlarındaki önemli kişilerle kurdukları etkileşim önemlidir. Kişilerarası ilişkilere ilişkin ilk deneyimler ebeveynlerle yaşanmakta, bu etkileşime ait hatıralar ve deneyimler, yaşamın ileriki dönemlerinde kurulacak ilişkilerde büyük rol oynamaktadır. Öğretmenler de ebeveynler gibi çocukların yaşamındaki önemli kişilerden biridir. Öğretmenler her gün zamanlarının büyük bir kısmını gerek ebeveyn gerekse öğretmen rolünde çocuklarla birlikte geçirmektedirler. Bu anlamda özellikle okul öncesi ve ilköğretim düzeyinde öğretmen ve çocuk arasında kurulacak ilişki çocuğun kendini ve dünyayı keşfetmesine katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla sağlıklı bireylerin yetişmesinde öğretmenlerin çocuklarla kurdukları kişilerarası ilişkilerinin niteliği önemlidir.

Bireylerin kişilerarası ilişkilerini etkileyen faktörlerden biri bağlanma stilleridir. Bebeklikte, ebeveynlerle kurulan ilk ilişkilerin yaşamın ileriki dönemlerinde diğer insanlarla kurulacak ilişkileri nasıl etkilediği Bağlanma Kuramı çerçevesinde ele alınmıştır. Bağlanma Kuramına göre, yaşamın erken yıllarında kurulan ilk ilişkilerin niteliği ileriki yıllarda kurulacak ilişkilerin kalitesini belirlemekte ve yetişkinlikte kurulacak ilişkilere rehberlik etmektedir (Collins ve Read, 1990). Kuramın öncüleri olan Bowlby (1973, 1979) ve Ainsworth (1978), bağlanmayı “çocuk ve onun birincil bakıcısı arasındaki bağ ya da devam eden ilişki”, bağlanma davranışını da “bu tür bir ilişkinin şekillenmesine ve daha sonra da ilişkilere aracılık etmesine hizmet eden davranışlar” olarak tanımlamışlardır (Akt. Hazan ve Shaver, 1987, s.511-523).

Bireylerin bağlanma stillerinin oluşmasında ebeveynler anahtar rolü oynamaktadır. Collins ve Read, (1990), bağlanma stillerindeki bireysel farklılıkların, çocuğun bakım veren kişiye yönelik ihtiyaç duyduğunda ulaşılabilir olup olmadığı ya da karşılık verici olup olmadığına ilişkin algılarından kaynaklandığını ifade etmektedirler. Çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı ve tutarlı şekilde davranan ebeveynlerin çocukları güvenli bağlanma stili geliştirirken, duygusal ve fiziksel yönden çocuğun ihtiyaçlarını karşılamayan ebeveynlerin çocukları ise güvensiz bağlanma stili geliştirmektedirler. Yaşamın erken yıllarında geliştirilen bağlanma ilişkisi sonraki dönemde yaşanan ilişkileri de etkilemektedir. Güvenli bağlanma stiline sahip çocuklar özgüven sahibidirler ve yetişkinlikte sosyal ve yakın ilişkilerinde güvenli bağlanma davranışı gerçekleştirirler. Güvensiz bağlanma stili geliştiren çocuklar kendilerini daha değersiz gördükleri ve başkalarına daha az güvendikleri için yetişkinlikte kişisel ve kişilerarası ilişkilerde sorunlar yaşamakta ve uyum problemleri göstermektedirler (Rice ve Mirzadeh, 2000).

Çocukluk yaşantısında bireyin kendisine ve diğerlerine yönelik bakış açısını geliştirdiği bağlanma kuramına ilişkin ilk araştırmalar Bowlby ve Ainsworth’ün ortak çalışmalarına dayanmaktadır (Bretherton, 1992). Sonradan Bartholomew ve Horowitz (1991, s.227) geliştirdikleri benlik ve diğerleri bağlanma modelinde, güvenli, korkulu, kaygılı ve saplantılı olmak üzere dört bağlanma stilini ve her stilin davranış özelliklerini tanımlamışlardır. Güvenli (Secure) bağlanma stiline sahip bireyler, kendilerini ve başkalarını olumlu değerlendirmektedirler. Kendilerini olduğu gibi kabul eden bu stildeki bireyler başkalarını da değerli ve güvenilir algılayarak kabul edici davranışlar sergilemektedirler. Bu bağlanma stili geliştiren kişiler, sosyal hayatı olumlu algılamaktadırlar. Saplantılı (Preoccupied) bağlanma stiline sahip bireyler kendilerini olumsuz, başkalarını olumlu değerlendirmektedirler. Bu stilde, bireyin kendine verdiği değer başkalarının onu kabul etmesine bağlıdır. Bu nedenle bu kişiler kendi değerliliğini onaylamak için ilişkilerinde başkalarının onayını kazanmak için çabalamaktadırlar. Kayıtsız (Dismissing) bağlanma stiline sahip bireyler kendilerini olumlu, başkalarını olumsuz değerlendirmektedirler. Bu kişiler kendilerine aşırı güvenirlere ama ilişki kuracak kadar diğerlerine

güvenmezler. Bu stildeki bireylerin, ilişki kurarken kaygı düzeyleri düşük ve kaçınma davranışları yüksektir. Bu kişiler başkalarına karşı düşmanlık beslediklerinden ilişkilerinde soğukluk ve duygusal uzaklık gösterirler. Korkulu (Fearful) bağlanma stiline sahip bireyler hem kendini hem de başkalarını olumsuz değerlendirmektedirler. İlişkilerinde yakınlık istemektedirler ancak başkalarına güvenmedikleri ve reddedilmekten korktuklarından reddedilme ihtimalini ortadan kaldırmak için sosyal durumlardan ve yakın ilişkilerden kaçınmaktadırlar (Kobak ve Sceery, 1988, s.138; Bartholomew, 1990, s.150; Collins ve Read, 1990, s. 645; Bartholomew ve Horowitz, 1991, s.227; Mallinckrodt, 2000, s.241; Mikulincer, 2007, s.260-278):

Bağlanma kuramına göre, kişilerarası ilişkilerde ilk yaşantıların izleri içsel çalışan modeller aracılığıyla sonraki yaşantılara aktarılmaktadır. Erken yaşlarda çocuk ve bakım veren kişi arasındaki etkileşim sonucu çocuk, kendisinin bakım almaya ve ilgi görmeye değer olup olmadığıyla ve çevresindeki insanlara güvenip güvenmeyeceği ile ilgili “içsel çalışan modeller” geliştirmektedir. Bu içsel çalışan modeller bireyin yaşam boyu ilişkilerini belirleyici rol oynamaktadır (Bowlby, 1973, s.348). Çocukluk döneminde oluşan bu şemalar, bireyin gelecekteki deneyimlerini yapılandırmakta ve bu yapılandırma bireyin kendisine ve diğerlerine ilişkin algılarını, inançlarını, kişilerarası ilişkilerini, beklentilerini ve tutumlarını biçimlendirmekte (Collins ve Read, 1990, s.645), yaşam boyu sosyal ilişkilerindeki biliş, duygu ve davranışlarını etkilemektedir (Bowlby, 1973, s.345-353; Bretherton,1985, 3–35; Sroufe ve Fleeson, 1986, s.61).

Ailede oluşan bağlanma ilişkisi yaşamın diğer alanlarındaki ilişkilere de yansımaktadır. Pek çok araştırmacı anne-çocuk ilişkisini öğretmen-öğrenci ilişkisine benzetmektedir (Howes ve Ritchie, 2002; Pianta ve diğerleri, 2002; DeMulder ve diğerleri, 2000; Howes, 1999; Howes ve diğerleri, 1994; Howes ve Hamilton, 1992; Lynch ve Cicchetti, 1992; Pianta ve Nimetz, 1991; Erikson ve Pianta, 1989). Özellikle okul öncesi ve ilköğretim düzeyinde, ebeveyn-çocuk ilişkisinde olduğu gibi öğretmen-öğrenci ilişkisinde de çocuğun sosyal, duygusal ve fizyolojik ihtiyaçlarını karşılama öğretmenin desteği önemlidir. Çocuk ve öğretmen arasında kurulacak ilişki, çocuğun duygusal ve sosyal gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalar, öğretmen- öğrenci arasındaki olumlu ilişkilerin, öğrencilerin sadece sosyal ve duygusal uyumlarını değil, aynı zamanda akademik başarılarını da olumlu yönde etkilediğini (Birch ve Ladd, 1997; Murray ve Grenberg, 2000; Pianta ve diğerleri, 1995, Roeser ve Eccles, 1998; Roeser ve diğerleri, 1998; O’connor ve McCartney, 2007) göstermektedir. Bu bulguların tersine daha az destekleyici ve çatışmalı öğretmen-öğrenci ilişkisinin ise, öğrencileri okuldan uzaklaştırdığını (Birch ve Ladd, 1997), öğrenmeye olan ilgilerini azalttığını (Midgley ve diğerleri, 1989), sosyal davranışlarını azaltırken saldırgan davranışlarını artırdığını (Birch, ve Ladd, 1998; Pianta ve diğerleri, 1995) göstermektedir. Araştırma bulguları, öğrencilerin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerinde öğretmenlerle kurdukları etkileşimin önemini yansıtmaktadır.

Öğretmenlerin öğrencileriyle olan etkileşimlerinde bağlanma geçmişleri büyük rol oynamaktadır. Bu konuda Pianta ve Steinberg (1992), öğretmenlerin, çocukların bağlanma ihtiyaçlarını algılama ve uygun tepki verme yeterliklerinin büyük oranda daha önceki ilişkilerinde geliştirdikleri içsel çalışan modelleriyle açıklanabileceğini ifade etmektedirler. Güvenli bağlanma stiline sahip öğretmenler öğrencileriyle ilişkilerinde rollerinin önemini farkına varıp onları anlamaya ve ihtiyaçlarına duyarlı olmaya çalışmaktadırlar. Konuyla ilgili alan yazın incelendiğinde araştırmalar, güvenli bağlanan öğretmenlerin, öğrencileriyle doğrudan ve daha açık iletişim kurduklarını (Howes ve Ritchie, 2002; Simpson ve diğerleri, 1996), sınıf ortamında daha çok yapıcı çatışma çözme stratejileri kullanarak olumlu bir atmosfer yarattıklarını (Morris-Rothschild, 2003), güvensiz bağlanan öğretmenlerin ise daha

savunmacı ve baskıcı iletişim kurarak sınıf içinde tehditkar bir ortam yarattıklarını (Howes ve Ritchie, 2002; Simpson ve Rholes, 1994) göstermektedir.

Araştırmalar, öğretmenlerin bağlanma geçmişlerinin öğrencilerle olan ilişkilerini şekillendirdiğini göstermektedir. Öğretmen-öğrenci arasında kurulan bağlanma ilişkisinin niteliği, çocuğun sadece akademik başarısını, duygusal ve sosyal gelişimini etkilemekle kalmayıp aynı zamanda bebeklikte oluşan güvensiz bağlanma ilişkisini düzeltici rol de oynamaktadır. Araştırmalar çocuk-ebeveyn arasında kurulan güvensiz bağlanma ilişkisinin özellikle okul öncesi ve ilköğretim döneminde öğretmen-çocuk arasında kurulan güvenli bağlanma ilişkisiyle telafi edilebileceğini göstermektedir (Van Ijzendoorn ve diğerleri, 1992; Howes ve diğerleri, 1988).

Sağlıklı bireylerin yetişmesinde ebeveynlerle olduğu gibi öğretmenlerle kurulan sağlıklı ilişkiler önemlidir. Yurtdışında öğretmen-öğrenci ilişkisini etkileyen bir faktör olarak bağlanma stillerinin etkisinin incelendiği pek çok araştırmaya rastlanmakla birlikte yurtiçinde bu alanda çalışmalara rastlanmaması dikkat çekmektedir. Ülkemizde bu alanda yapılan çalışmalara bakıldığında öğretmenlerin kişilerarası ilişkilerini açıklamada bağlanma stillerinin etkisini araştıran çalışmalara rastlanmamakla birlikte, bağlanma stilleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen (Saymaz, 2003) tek bir araştırmaya rastlanmıştır. Saymaz'ın (2003) yaptığı araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma stili ile duyarlılık ve dışadönüklük özellikleri olumlu yönde ilişkili bulunurken, korkulu bağlanma stiliyle olumsuz yönde ilişkili bulunmuştur. Saplantılı bağlanma stili ile bağımsızlık ve kararlılık boyutları olumsuz yönde, destekleyicilik, hoşgörü, temkinlilik ve dengelilik boyutları ile olumlu yönde ilişkili bulunmuştur. Kayıtsız bağlanma stili ile dışadönüklük faktörü olumsuz yönde ilişkili olduğu görülmüştür.

Araştırma sonuçlarından da görüldüğü gibi öğrencilerin sağlıklı gelişimlerinde, öğretmenlerle kurdukları etkileşim önemli rol oynamaktadır. Öğretmenlerin kişilerarası ilişkilerini etkileyen bir faktör olarak bağlanma stilleri ile ilgili yurtdışında pek çok araştırma yapılmıştır. Ancak öğretmen adaylarının kişilerarası ilişkilerini açıklamada bağlanma stillerinin etkisini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın bulguları öğrencilerin sağlıklı gelişimleri için mesleğe başlamadan önce öğretmen adaylarının kişilik özellikleri hakkında farkındalık kazanmaları ve mesleklerinin önemli bir bölümünü oluşturan kişilerarası ilişki kurma becerilerini geliştirmeleri açısından üniversitelerin Psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerine ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu amaçla bu araştırmada öğretmen adaylarının bağlanma stillerinin kişilerarası ilişkilerini nasıl etkilediği incelenmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Katılımcılar

Araştırmaya 2007-2008 öğretim yılı bahar döneminde, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesine devam eden 164 (% 71) kız, 66 (%28) erkek olmak üzere toplam 230 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerden 67'si birinci, 58'i ikinci, 60'ı üçüncü ve 45'i dördüncü sınıf öğrencisidir. Araştırmaya Eğitim Fakültesi'nin İlköğretim Matematik Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği ve İşitme Engelliler ve Zihinsel Engelliler Öğretmenliği bölümlerindeki öğrenciler katılmıştır. Grubun yaş ortalaması 21'dir. Öğrencilerin sınıf, cinsiyet, yaş, bölüm gibi kişisel bilgileri Kişisel Bilgi Formu ile toplanmıştır.

2.2. Veri toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak, Kişilerarası İlişkiler Ölçeği (KİÖ) ve İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) kullanılmıştır.

2.2.1. Kişilerarası İlişkiler Ölçeği (KİÖ)

Ölçek (Ek 1), Şahin, Durak ve Yasak (1994) tarafından “Stress Management: Positive Strategy” isimli video paket programının el kitabında bulunan davranışlar listesinden esinlenerek hazırlanmıştır. Ölçek, 0 (Hiçbir zaman), 3 (Her zaman) şeklinde olmak üzere 4’lü likert tipi cevaplamayı gerektirmektedir. Toplam 31 maddeden oluşan ölçekte, yüksek puanlar kişilerarası ilişkilerde olumlu bir tarzın göstergesi iken düşük puanlar olumsuz bir tarzın göstergesidir (Şahin, Durak ve Yasak, 1994).

Ölçek açık, saygılı, ben merkezci ve küçümseyici alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Ölçeğin açık ve saygılı alt ölçekleri birleştirilerek "besleyici tarz"; ben merkezci ve küçümseyici tarzları birleştirilerek "ketleyici tarz" olmak üzere iki alt ölçek şeklinde kullanımı da söz konusudur. (Şahin, Durak ve Yasak, 1994). Bu çalışmada ölçeğin besleyici tarz ve ketleyici tarz alt ölçek formu kullanılmıştır.

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Güvenirlik çalışmasında ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .79, iki yarım test güvenilirliği $r = .63$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliğinin belirlenmesi amacıyla faktör analizi uygulanmış ve özdeğeri 1’in üzerinde olan 8 faktör bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin yordayıcı geçerliğine bakılmıştır. Yordayıcı geçerliğine ilişkin veriler, besleyici ve ketleyici ilişki tarzlarının yalnızlığı yordamada anlamlı çıktığını göstermektedir (Şahin, Durak ve Yasak, 1994).

2.2.2. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)

İlişki Ölçekleri Anketi (Ek 2), Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilmiş Sümer ve Güngör (1999) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Yetişkinlerin bağlanma stillerini ölçmek amacıyla geliştirilen ölçek, güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma stillerinden oluşan dört alt ölçekten oluşmaktadır. Toplam 30 maddeden oluşan ölçek 1 (Hiç benim gibi değil), 7 (Tamamen benim gibi) olmak üzere 7’li likert tipi cevaplamayı gerektirmektedir.

Ölçeğin yapı geçerliliğinin belirlenmesi amacıyla faktör analizi uygulanmış ve özdeğeri 1’in üzerinde olan 2 faktör bulunmuştur. Faktörlerin varyansları açıklama oranlarına bakıldığında, birinci faktörün %43, ikinci faktörün %33 oranında açıkladığı görülmüştür. Test tekrar test korelasyonu .54 ve .78 arasında bulunmuştur. Ölçeğin Amerikan örneklemeyle karşılaştırmalı çalışma sonucunda Türk örneklemeden elde edilen verilerin güvenilir ve geçerli olduğu görülmüştür (Sümer ve Güngör, 1999).

Dört alt ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları, güvenli bağlanma .12, korkulu bağlanma .36, kayıtsız bağlanma .41, ve saplantılı bağlanma .28 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirliğine yönelik Çelik’in (2004) yaptığı çalışmada, alt ölçeklerin Cronbach alfa katsayıları güvenli bağlanma için .17, korkulu bağlanma .54, kayıtsız bağlanma .53, saplantılı bağlanma .32 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirlik katsayılarının her iki çalışmada da düşük olduğu görülmüştür. Ölçeğin orjinalinde de aynı sonuçlar elde edilmiştir. Bu durumu Griffin ve Bartholomew (1994), ölçeğin alt ölçek madde sayılarının az sayıda olduğundan güvenilirlik katsayılarının düşük olduğunu ama sonuçların ölçeğin güvenilir olduğunu gösterdiğini ifade ederek açıklamışlardır.

2.3. İşlem

Veriler, 2007-2008 Öğretim Yılı Bahar Döneminde Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde bulunan her bölümden öğrenciden toplanmaya çalışılmıştır. Özellikle birkaç bölüm öğrencisinin ortak ders aldığı derslerde, dersin sorumlularıyla görüşülerek ölçekler uygulanmıştır. Uygulamaya geçilmeden önce araştırmanın amacı ve önemi konusunda öğrenciler bilgilendirilerek ölçek maddelerini ve anketi içtenlikle yanıtlamaları istenmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın yordanan değişkeni kişilerarası ilişkiler, yordayıcı değişkeni ise bağlanma stilleridir. Araştırmanın yordanan değişkeni olan kişiler arası ilişkiler, besleyici ve ketleyici tarz olmak üzere iki gruptan oluşmaktadır. Araştırmanın yordayıcı değişkeni olan bağlanma stilleri ise güvenli, kayıtsız, saplantılı ve korkulu bağlanma stilleri olmak üzere dört gruptan oluşmaktadır. Araştırmada yordayıcı değişken olarak ele alınan bağlanma stilleri ile kişilerarası ilişkiler arasında doğrusal bir ilişkinin olup olmadığı SPSS programında saçılma diyagramı ile incelenmiştir. Yordayıcı değişkenler ile yordanan değişken arasında doğrusal bir ilişki olduğu belirlenmiş; değişkenler arasındaki Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmış, sonra, aşamalı regresyon analizi tekniği uygulanmıştır. Araştırmada, manidarlık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde, önce yordanan değişken olan kişilerarası ilişkiler (besleyici ve ketleyici tarz) ile yordayıcı değişken olan bağlanma stilleri (güvenli, kayıtsız, saplantılı ve korkulu bağlanma stilleri) arasındaki ilişki sunulmuş (Tablo 1), daha sonra ise ilgili değişkenlere ilişkin yapılan adımsal regresyon analizi sonuçları (Tablo 2) verilmiştir. Tablo 1'de görüleceği gibi kişilerarası ilişkilerden besleyici ilişki ile güvenli bağlanma stili arasında pozitif yönde ($r = .23$), ketleyici ilişki ile kayıtsız bağlanma stili ($r = .17$) ve korkulu bağlanma stili ($r = .135$) arasında pozitif yönde manidar ilişkiler saptanmıştır.

Tablo 1. Kişilerarası İlişkileri Açıklayan Değişkenler Arasında Basit Korelasyon (n=230)

Değişkenler	1	2	3	4	5	6
1. Besleyici İlişki		-.13	.23**	.045	.10	-.015
2. Ketleyici İlişki	-.13		-.11	.097	.17**	.135*
3. Güvenli bağlanma stili	.23**	-.11		-.002	-.04	-.17*
4. Saplantılı bağlanma stili	.045	.097	-.002		-.16*	.015
5. Kayıtsız bağlanma stili	.10	.17**	-.04	-.16*		.31**
6. Korkulu bağlanma stili	-.015	.135*	-.17*	.015	.31**	

* $p < .05$ ** $p < .01$

Bu araştırmada öğretmen adaylarının kişilerarası ilişkilerinin yordayıcılarını belirlemek için aşamalı regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 2 ve Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 2'de görüldüğü gibi güvenli bağlanma stili, besleyici kişilerarası ilişkilerini anlamlı şekilde yordamaktadır ($R=.229$, $R^2=0.053$, $p<.001$). Öğrencilerin güvenli bağlanma stili, besleyici kişilerarası ilişkilerinin %5 varyansını açıklamaktadır. Buna karşın saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma stilleri besleyici kişilerarası ilişkileri yordamamaktadır.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Besleyici Kişilerarası İlişkilerinin Yordanmasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar	t	R	R ²	ΔR ²	F	Sig.
	β	SH	Beta						
Güvenli bağlanma stili	1.85	0.52	0.22	3.56	.229	0.053	0.050	12,676	.000*

* $p<.01$

Tablo 3'te görüldüğü gibi kayıtsız bağlanma stili, ketleyici kişilerarası ilişkilerini anlamlı şekilde yordamaktadır ($R=.173$, $R^2=0.030$, $p<.001$). Öğrencilerin kayıtsız bağlanma stili, ketleyici kişilerarası ilişkilerinin %3 varyansını açıklamaktadır. Buna karşın güvenli, saplantılı ve korkulu bağlanma stilleri ketleyici kişilerarası ilişkileri yordamamaktadır.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Ketleyici Kişilerarası İlişkilerinin Yordanmasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar	t	R	R ²	ΔR ²	F	sig
	β	SH	Beta						
Kayıtsız bağlanma stili	0.23	0.08	0.17	2.65	.173	0.030	0.030	7,059	.008*

* $p<.01$

Öğretmen adaylarının kişilerarası ilişkilerini yordamada bağlanma stillerinin etkisinin incelendiği analiz sonuçlarının gerek regresyon katsayıları, gerek R² ve t değerleri incelendiğinde, öğrencilerin besleyici kişilerarası ilişkilerini güvenli bağlanma stiline, ketleyici kişilerarası ilişkilerini ise kayıtsız bağlanma stiline yordadığı görülmüştür. Buna karşın, saplantılı ve korkulu bağlanma stillerinin öğretmen adaylarının kişilerarası ilişkilerini yordamadığı anlaşılmaktadır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada öğretmen adaylarının kişilerarası ilişkilerini yordamada bağlanma stillerinin katkısı incelenmiştir. Analiz sonuçları öğretmen adaylarının besleyici kişilerarası ilişkilerini güvenli bağlanma stilinin, ketleyici kişilerarası ilişkilerini ise kayıtsız bağlanma stilinin yordadığını göstermiştir. Buna karşın, saplantılı ve korkulu bağlanma stillerinin öğrencilerin kişilerarası ilişkilerini yordamadığı anlaşılmaktadır.

Konu ile ilgili öğretmen adayları ile ilgili yapılmış araştırmalara rastlanmadığından bu araştırmanın sonuçları öğretmenlerle yapılan araştırma sonuçlarıyla tartışılacaktır. Araştırmadan elde edilen bulgular Howes ve Ritchie'nin (2002), Simpson ve diğerlerinin (1996) ve Morris-Rothschild'in (2003) öğretmenlerle yaptıkları araştırma bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Araştırmacıların da değindiği gibi güvenli bağlanan öğretmenler, öğrencileriyle doğrudan ve daha açık iletişim kurarken aynı zamanda sınıf ortamında daha yapıcı çatışma çözme stratejileri kullanmaktadırlar.

Güvenli bağlanma stiline sahip öğretmenler, kendilerini ve öğrencileri olumlu algıladıklarından onların kişilik ve sosyal gelişimleri için etkili davranışlar göstermektedirler (Morris-Rothschild, 2003). Bu öğretmenler öğrencilerine karşı daha olumlu, sıcak, duyarlı ve sorumlu davranmaktadırlar. Öğrencilerini etkin bir şekilde dinleyerek onların ihtiyaçlarını anlamaya çalışmaktadırlar. Sözel ve sözsüz mesajlarıyla öğrencileriyle ilgilendiğini, onlara değer verdiğini hissettirerek olumlu davranışlarını güçlendirmektedirler. (Howes ve Ritchie, 2002). Öğrenciler akademik olarak sıkıntılar yaşadıklarında sorumluluklar üstlenmelerini ve problemlerini sağlıklı bir şekilde çözmelerine yardımcı olmaktadır (Howes ve diğerleri, 1994).

Aynı zamanda araştırmalar güvenli bağlanma stiline sahip olan bireylerin girişken, sosyal, iyimserlik (dışadönüklük); çatışmadan kaçınan, geçimli, insanlara güvenen, işbirliğine yatkın (yumuşak başlılık); analitik düşünen, duyarlı, yeniliğe açık, yaratıcılık (gelişime açıklık) gibi olumlu özelliklere sahip olduğunu (Demirkan, 2006; Konyalıoğlu, 2002; Saymaz, 2003), bu özelliklerden dolayı da sağlıklı ilişkiler kurabildiklerini göstermektedir.

Besleyici ilişki tarzı, "istek ve ihtiyaçlarını karşısındakine açıkça beli etmek, ona saygı duyduğunu ve onu kabullendiğine ilişkin mesajlar vermek, neşeli ve yapıcı şakalar yapmak, otomatik tepkilerini erteleyebilmek ve kendini kaybetmemek, düşünce ve duygularını dürüstçe paylaşabilmek ve yapıcı konuşmak" gibi özellikleri kapsamaktadır (Şahin, Durak ve Yasak, 1994). Bu bağlamda güvenli bağlanan öğretmen adaylarının öğrencileriyle doğrudan ve açık iletişim kurarak, daha yapıcı çatışma çözme stratejilerini kullanarak sınıfta öğrencilerin akademik, duygusal ve sosyal gelişimlerini destekleyecek olumlu bir atmosfer yaratarak besleyici kişilerarası ilişkiler geliştireceklerini söyleyebiliriz.

Mikulincer ve diğerleri (2002, s.410), güvenli bağlanmanın ilişki doyumunu üç şekilde etkilediğini ifade etmişlerdir. Güvenli bağlanma a) birlikteliği, içtenliği ve yakınlığı vurgulayan etkileşime yönelik olumlu bir odaklanma sağlayarak b) kişinin kendine, ilişki kurduğu kişiye ve ilişkiye ilişkin olumlu zihinsel modeller sağlayarak c) araştırma, yakınlık ve bakım verme gibi temel psikolojik ihtiyaçların doyumunu sağlayarak kişilerarası ilişkileri etkilemektedir. Bu sonuçtan yola çıkarak kendilerine ve diğerlerini olumlu algılayan öğretmen adaylarının, mesleğe atıldıklarında öğrencileriyle yakınlık ve içtenliğe dayalı etkileşim gerçekleştirecekleri, bu sayede öğrencilerin araştırma, keşfetme, öğrenme ihtiyaçlarının olduğu kadar sevgi ve ait olma ihtiyaçlarını da karşılayacaklarını söyleyebiliriz.

Araştırmanın diğer bulgusu güvensiz bağlanma stillerinden kayıtsız bağlanan öğretmen adaylarının ketleyici kişiler arası ilişkiler kurduğu yönündedir. Araştırmadan elde edilen bulgular Howes ve Ritchie'nin (2002), Simpson ve Rholes'un (1994), Simpson ve diğerlerinin (1996) ve Morris-Rothschild'in (2003) öğretmenlerle yaptıkları araştırma bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Araştırma sonuçlarına göre güvensiz bağlanan öğretmenler, öğrencileriyle daha savunmacı ve baskıcı iletişim kurmakta, kendilerini ve öğrencileri olumsuz algıladıkları için öğrencilerin gelişimlerini olumsuz yönde etkileyen daha etkisiz çatışma çözme stratejilerine başvurmaktadırlar. Güvensiz bağlanma stiline sahip öğretmenler, sınıf içinde öğrencilere karşı tehditkar, ilgisiz, duyarsız davranarak, gerektiğinde yardıma ihtiyacı olan öğrencilerin isteklerini reddederek, alay ederek veya en küçük hatasında bağırarak olumsuz davranışlar göstermektedirler. Bu tarz davranışlar sergileyen öğretmenler gün boyu çelişkili mesajlar vererek sınıfta güvensiz bir ortam yaratmakta, çocukların kendilerine güvenlerini düşürmekte, başkalarıyla sağlıklı ilişkiler kurmalarını engellemektedirler. Çocuğun yaşadığı sorunların üstesinden gelmesi için etkili destek veremezler (Howes ve Ritchie, 2002).

Ketleyici ilişki tarzı, “kendini başkalarından üstün görmek ve her fırsatta bunu göstermekten çekinmemek, karşısındakinin görüşlerini dikkate almamak, insanlara sözle sataşmak, kendini kolayca kaybedip öfkelenmek, başkalarıyla alay etmek” gibi özellikleri kapsamaktadır (Şahin, Durak ve Yasak, 1994). Güvensiz bağlanma stillerinden, kendini olumlu, başkalarını olumsuz değerlendiren kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler, içe dönük (Konyalıoğlu, 2002; Saymaz, 2003), sosyal ilişkilerde soğuk davranmaktadırlar (Collins ve Read, 1990; Kiesler, 1996; Brooke, 2006; Mikulincer, 2007). Kendilerine ve başkalarına ilişkin işlevsel olmayan kişilerarası şemaları olduğundan bu bireyler kişilerarası ilişkilerde ketleyici ilişki tarzını benimseyen davranışlar geliştirmektedirler (Oral, 2006). Bu bağlamda güvensiz bağlanma stillerinden kayıtsız bağlanan öğretmen adaylarının karşısındakinin görüşlerine önem vermeyerek, her fırsatta kendi görüşlerinin önemini vurgulayarak, öğrencilerin ihtiyaçlarını gözardı ederek daha otoriter davranarak sınıf içinde soğuk bir atmosfer yaratarak ketleyici kişilerarası ilişkiler geliştireceklerini söyleyebiliriz.

Bu araştırmada dikkat çeken bir bulgu, güvensiz bağlanma stilleri kapsamında yer alan korkulu ve saplantılı bağlanma stillerinin kişilerarası ilişkileri yordamadığı yönündedir. Literatürde korkulu ve saplantılı bağlanan bireylerin, etkili davranmada sıkıntı yaşadıkları, öfkelerini kontrol edemedikleri, saldırgan davranışlar gösterdikleri dolayısıyla kişilerarası ilişkilerinin sağlıklı olmadığı yönünde bulgular olmasına rağmen (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Kobak ve Sceery, 1988, ve Mallinckrodt, 2000), bu çalışmada bu tarz bağlanma stillerinin kişilerarası ilişkileri yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun sebeplerinden biri, korkulu bağlananlar ile kayıtsız bağlananlar arasındaki ilişkinin yüksek çıkması olabilir.

Araştırma sonucunda elde edilen, öğretmen adaylarının bağlanma stillerinin kişilerarası ilişkilerini yordadığı bulgusuna dayanarak, kişilik gelişimlerinin devam ettiği ve kendilerini geliştirmek için oldukça fazla fırsata sahip olan öğretmen adaylarına yönelik üniversitelere ve üniversitelerin psikolojik danışma merkezlerine büyük görevler düşmektedir. Psikolojik danışma merkezlerinde gerekirse profesyonel yardım hizmeti verilerek öğrencilerin bağlanma geçmişleri ve kişilerarası iletişim becerileri hakkında farkındalık kazanmaları sağlanabilir. Sağlıklı kişiler arası ilişki kurmalarını sağlayacak kişisel gelişimlerine yönelik seminer çalışmaları ve psiko-eğitsel programlar düzenlenebilir. Ayrıca bu amaçla Eğitim Fakültelerinin ders programları, öğrencilerin kişisel özelliklerini keşfetmelerine ve mesleki becerilerini geliştirmelerine yönelik seçmeli derslerle zenginleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Bartholomew, K. (1990).** Avoidance of Intimacy. An Attachment Perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7: 147-178.
- Bartholomew, K. ve Horowitz, (1991).** Attachment Styles among Young Adults. A Test of a Four Category Model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61: 226-244.
- Birch, S. H. ve Ladd, G.W. (1997).** The Teacher–Child Relationship and Children’s Early School Adjustment. *Journal of School Psychology*, 35, 61–79.
- Birch, S. H. ve Ladd G W. (1998).** Children’s Interpersonal Behaviors and the Teacher-Child Relationship. *Developmental Psychology*, 35, 61-79.
- Bowlby, J. (1973).** *Attachment and Loss: Vol. 2 Separation, Anxiety, and Anger. Basic Books.*
345-380:New York.
- Bretherton, I. (1985).** Attachment Theory: Retrospect and Prospect. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50:3–35.
- Brooke, C. F. (2006).** *Self and Relationships : Connecting Intrapersonal and Interpersonal Processes.* Vohs, Kathleen D.(Editor). (133-145). **(Online).** Guilford Publications: New York. (erişim tarihi 15 Ekim 2008) (<http://site.ebrary.com/lib/anadolu>)
- Collins , N. L. ve Read, S. J. (1990).** Adult Attachment, Working Models, and Relationship Quality in Dating Couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58 (4): 644-663.
- Çelik, S. (2004).** *The Effects of an Attachment-Oriented-Psychoeducational-Grouptraining on Improving the Preoccupied Attachment Styles of University Students.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. ODTU, Ankara.
- DeMulder, E. K., Denham, S., Schmidt, M., ve Mitchell, J. (2000).** Q-sort Assessment of Attachment Security during the Preschool Years: Links from Home to School. *Developmental Psychology*, 36: 274 – 282.
- Demirkan, S. (2006).** *Özel Sektördeki Yöneticilerin ve Çalışanların Bağlanma Stilleri, Kontrol Odağı, İş Doyumu ve Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Araştırılması.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Ü. Ankara.
- Erikson, M.F. ve Pianta, R. (1989).** New Lunchbox, Old Feelings: What Children Bring to School. *Early Education and Development*, 1, 35-49.
- Griffin, D. ve Batholomew, K. (1994).** Models of the Self and Other: Fundamental Dimensions Underlying Measures of Adult Attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67: 430-445.

- Hazan, C. ve Shaver, P. R. (1987).** Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52: 511–524.
- Howes, C. ve Hamilton, C. E. (1992).** Children's Relationships with Child Care Teachers: Stability and Concordance with Parental Attachment. *Child Development*, 63: 867 – 878.
- Howes, C. Matheson, C. C. ve Hamilton, C. (1994).** Maternal, Teacher and Child Care History Correlates of Children's Relationships with Peers. *Child Development*, 65: 264 – 273.
- Howes, C. ve Ritchie, S. (2002).** *A Matter of Trust: Connecting Teachers and Learners in the Early Childhood Classrooms*. New York: Teachers College Press.
- Howes, C., Rodning, D., Galluzzo, D., ve Myers, L. (1988).** Attachment and Child Care: Relationships with Mother and Caregiver. *Early Childhood Research Quarterly*, 3, 403-416.
- Kiesler, D. J. (1996).** *Contemporary Interpersonal Theory and Research: Personality, Psychopathology, and Psychotherapy*. Wiley: New York.
- Kobak, R.R. ve Sceery, A. (1988).** Attachment in Late Adolescence: Working Models, Affect Regulation and Representations of Self and Others. *Child Development*, 59: 135-146.
- Konyahoğlu, A. P. (2002).** *Üniversite Öğrencilerinin Duygusal İlişki Bağlanma Tarzları ile Kişilik Tipleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Ü. İstanbul.
- Lynch, M. ve Cicchetti, D. (1992).** *Maltreated Children's Reports of Relatedness to Their Teachers*. R. C. Pianta (Ed.), *Beyond the Parent: The Role of Other Adults in Children's Lives*. New Directions for Child Development 57: 81 – 107. Jossey-Bass Publisher: San Francisco.
- Mallinckrodt, B. (2000).** Attachment, Social Competencies, Social Support, and Interpersonal Process in Psychotherapy. *Psychotherapy Research*, 10: 239– 266.
- Midgley, C. Feldlaufer, H. ve Eccles, J.S. (1989).** Student/Teacher Relations and Attitudes toward Mathematics Before and After the Transition to Junior High School. *Child Development*, 60, 981-992.
- Mikulincer, M. (2007).** *Attachment in Adulthood : Structure, Dynamics, and Change. (Online)* Guilford Publications: New York. (erişim tarihi 10 Eylül 2008) (<http://site.ebrary.com/lib/anadolu>).
- Mikulincer, M., Florian, V., Cowan, P., ve Cowan, C. (2002).** Attachment Security in Couple Relationships: A Systemic Model and its Implications for Family Dynamics. *Family Process*, 41: 405–434.
- Morris-Rothschild, B. K. (2003).** Teachers' Use of Conflict Management Styles: The role of Attachment and Efficacy. *Dissertation Thesis. (Online)* (erişim tarihi 15 Mayıs 2009) (<http://umi.prequest.com>).

- Murray, C. ve Greenberg, M.T. (2000).** Children's Relationships with Teacher and Bonds With School: An Investigation of Patterns and Correlates in Middle Childhood. *Journal of School Psychology*, 38, 423-445.
- O'Connor, E. ve McCartney, K. (2007).** Examining Teacher-Child Relationships and Achievement as Part of an Ecological Model of Development. *American Educational Research Journal*. Vol. 44, No. 2, pp. 340-369 (Online) (erişim tarihi 18 Mayıs 2009) (<http://aerj.aera.net>).
- Oral, N. (2006).** *Yeme Tutum Bozukluğu ile Kişilerarası Şemalar, Bağlanma Stilleri, Kişilerarası İlişki Tarzları ve Öfke Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Ü. Ankara.
- Pianta, R. C. (1994).** Patterns of relationships between children and kindergarten teachers. *Journal of School Psychology*, 32, 15-32.
- Pianta, R. C. ve Nimetz, S. (1991).** Relationships Between Children and Teachers: Associations with Classroom and Home Behavior. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 12, 379-393.
- Pianta, R. C. ve Steinberg, M. S. (1992).** Teacher-child Relationships and the Process of Adjusting to School. In R.C. Pianta (Ed.) *Beyond the Parent: The Role of Other Adults in Children's Lives: New Directions for Child Development* (Vol. 57, pp. 61-80). San Francisco: C.A. Jossey-Bass.
- Pianta, R. C., Steinberg, M. S. ve Rollins, K. B. (1995).** The First Two Years of School: Teacher-Child Relationships and Deflections in Children's Classroom Adjustment. *Development and Psychopathology*, 7, 295-312.
- Rice, K. G. ve Mirzadeh, S.A. (2000).** Perfectionism, Attachment and Adjustment. *Journal of Counselling Psychology*, 47: 238-250.
- Roeser, R.W. ve Eccles, J.S. (1998).** Adolescents' Perceptions of Middle School: Relation to Longitudinal Changes in Academic and Psychological Adjustment. *Journal of Research on Adolescence*, 8, 123-158.
- Roeser, R.W., Eccles, J.S. ve Sameroff, A. J. (1998).** Academic and Emotional Functioning in Early Adolescence: Longitudinal Relations, Patterns and Prediction by Experience in Middle School. *Development and Psychopathology*, 10, 321-352.
- Saymaz, İ. (2003).** *Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası İlişkileri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul Ü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Simpson, J.A. ve Rholes, S. W. (1994).** Stres and Secure Base Relationships in Adulthood. *Advances in Personal Relationships*, 5, 181-204.
- Simpson, J.A., Rholes, S. W. ve Phillips, D. (1996).** Conflict in Close Relationships: An Attachment Perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 899-914.
- Sroufe, L. A. ve Fleeson, J. (1986).** Attachment and the Construction of Relationships. W. Hartup, ve Z. Rubin (Eds.), *Relationships and Development*. 51-71. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

-
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999).** Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örnekleme Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma [Psychometric Evaluation of Adult Attachment Measures on Turkish Samples and a Cross-Cultural Comparison]. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14:71-106.
- Şahin, N.H., Durak, A. ve Yasak, Y. (1994).** Kişilerarası İlişkiler Ölçeği: Psikometrik Özellikleri. *VIII. Ulusal Psikoloji Kongresi*, 21-23 Eylül, İzmir.
- Van Ijzendoorn, M.H., Sagi, A. ve Lambermon, M.W.E. (1992).** The Multiple Caretaker Paradox: Data from Holland and Israel. *New Directions for Child Development*. 57, 5-25.

EKLER

EK 1

Kişilerarası İlişkiler Ölçeği (KİÖ)

Bu anket insanlarla ilişki kurarken yaptığınız davranışlarınızı belirlemek için hazırlanmıştır. Anketi insanlarla bir arada olduğunuz sırada genel olarak nasıl davrandığınızı düşünerek cevaplandırınız. Cevapların doğru ya da yanlış olması söz konusu değildir. Belirtilen maddeleri aşağıda verilen ölçütlere göre cevaplandırınız.

1.....2.....3.....4

Hiçbir zaman ...Bazen Sıklıkla ...Herzaman

	1	2	3	4
2.Fikirlerimde ve söylediklerimde ısrarlı olurum.				
3. Sözlerimle olmasa da diğer yollarla karşımdakilere saygı duyduğuma ve onları kabul ettiğime ilişkin mesajlar veririm.				
5. Neşeli ve yapıcı şakalar yaparım.				
6. İnsanlara sözle sataşmayı severim.				
8. Kendimi diğerlerinden daha farklı ve üstün görür ve bunu belli etmekten çekinmem.				
10. Karşımdakilerde suçluluk duygusu uyandırmayı severim.				
11. Diğer insanların da kendi görüşlerini ve bilgilerini aktarabilmeleri için onlara şans tanırım.				
13. Düşüncelerim diğer kişilerinki ile uyduğunda bunu açıkça belli ederim.				
14. kendimi kolayca kaybedip öfkelenirim.				
16. başkalarını aşağılayıcı ve küçük düşürücü sözleri kolayca söyleyebilirim.				
18. Karşımdakilerden bir istekte bulunduğumda, bunu sert bir biçimde ifade ederim.				
19. Konuşmalarım yapıcı ve olumludur.				
21. Karşımdakilere içten bir ilgi duyar ve bunu açıkça belirtirim.				
24. Diğerleriyle alay etmeyi severim.				

EK 2**İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)**

Aşağıda yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını aşağıdaki 7 aralıklı derecelendirme üzerinde değerlendiriniz.

1.....4.....7

Beni Hiç Tanımlamıyor	Kararsızım		Tamamıyla Beni Tanımlıyor				
	1	2	3	4	5	6	7
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.							
3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım							
7. İhtiyacım olduğunda yardıma koşacakları konusunda başkalarına her zaman güvenebileceğimden emin değilim.							
8. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.							
12. Başkalarına tamamen güvenmekte zorlanırım.							
13. Başkalarının bana çok yaklaşması beni endişelendirir							
15. Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahattım.							
17. İhtiyacınız olduğunda hiç kimseyi yanınızda bulamazsınız.							
19. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.							
21. Romantik ilişkide olduğum insanların benimle kalmak istemeyeceklerinden korkarım.							
24. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder							
26. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.							
28. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.							
30. Başkalarıyla yaklaşmayı nispeten kolay bulurum							

